

Erfaringsbasert kompetanse - i et sosialkonstruksjonistisk perspektiv.

Fordypningsoppgave
Familieterapi og systemisk praksis
Diakonhjemmet Høgskole, Oslo

Innlevert: 14. 05.09

Egil Rian

Kull: 07 VUFAM 2

Innholdsfortegnelse:

1.0 Innledning	2
1.1 Problemstilling	2
2.0 Min forståelse av de to sentrale begrepene i oppgaven.	2
2.1 Erfaringsbasert kompetanse.	2
2.2 Sosial konstruksjonisme.	4
3.0 Samtaler	5
3.1 Forutsetninger.	5
3.2 Bakgrunn for samtalene	5
3.3 Hvordan jeg oppfatter Cecilie og Olav.	6
3.4 Samtale om tema "Sjokk og mestring."	7
3.4.1 Refleksjoner rundt tema "Sjokk og mestring"	9
3.5 Samtale om tema "Informasjon og hjelpeapparat"	10
3.5.1 Refleksjoner rundt tema "Informasjon og hjelpeapparat"	12
3.6 Samtale om tema "Det lange løpet"	14
3.6.1 Refleksjoner rundt tema "Det lange løpet"	16
3.7 Samtale om tema "Kostnad."	17
3.7.1 Refleksjoner rundt tema "Kostnad"	18
4.0 Refleksjoner over skriveprosessen.	20
5.0 Avslutning	20
Litteraturliste	21

1.0 Innledning

Jeg er far til en ung mann med omfattende funksjonshemning. Dette er en viktig ingrediens i min interesse for å arbeide med familier. Mine første erfaringer med slikt arbeid fikk jeg for over 20 år siden i en interesseforening jeg er medlem av. Å ta imot, og snakke med foreldre som nettopp hadde fått diagnose på sitt barn, ble etter hvert en av mine oppgaver i denne foreningen. I den sammenheng opplevde jeg ofte en tett og nær relasjon basert på den kjensgjerning at jeg hadde erfaring i hvordan det kunne oppleves å være i disse foreldrenes sted. ”Du er så lett å snakke med, fordi vi føler du forstår hva vi snakker om.” Dette og lignende utsagn ble ofte en grunnleggende faktor i det tillitsforholdet som ble skapt mellom meg og foreldre som stod midt oppe i noe som lignet på det jeg selv tidligere hadde erfart.

1.1 Problemstilling

I dag, i terapirommet opplever jeg også mye av denne umiddelbare kontakten. En del av de parene jeg har samtaler med, har barn med nedsatt funksjonsevne. Jeg har en tendens til å ta disse sakene fordi jeg føler jeg her noen ganger kan bidra med noe ekstra. Hva dette ”noe ekstra” er, er vanskelig å beskrive, både skriftlig og muntlig - men det er noe jeg fornemmer, og det er noe jeg ønsker å bli mer bevisst ved hjelp av denne oppgaven. Selv om jeg ikke forteller de jeg møter om min bakgrunn, eller kun antyder at vi har noen felles erfaringer på dette området, opplever jeg noen ganger på rimelig kort tid å etablere en god relasjon, blant annet basert på deres følelse av at jeg har bra innsikt i det å leve med barn med nedsatt funksjonsevne. Jeg får tilbakemeldinger om at måten jeg spør på, måten jeg respondere på, blir ”riktig” i forhold til det de har opplevd. De oppfatter meg som en person med en ”klangbunn” de ikke er vant til å finne hos alle fagpersoner de omgås til daglig. Denne ferdigheten, hva består den av? Hvordan kan jeg på best mulig måte bevisst bruke den i terapirommet, og hvordan kan jeg unngå å tolke og forforstå alle problemstillinger i terapirommet i lys av denne? Dette er spørsmål jeg stiller meg som kanskje denne oppgaven kan bidra til å belyse.

2.0 Min forståelse av de to sentrale begrepene i oppgaven.

2.1 Erfaringsbasert kompetanse.

Vi har alle ferdigheter det er utfordrende å dokumentere, kunnskaper vi tar for gitt.

Jeg tror at min rolle som far til en spesiell gutt, har gitt meg ferdigheter jeg ikke bevisst har tilegnet meg, som er av en slik karakter at det er vanskelig å få aksept og anerkjennelse for dem i

en del fagmiljøer. I møte med foreldre til barn som trenger noe ekstra, og som søker hjelp for å mestre parforholdet og foreldrerollen, opplever jeg at denne delen av min livserfaring også nedfeller seg som terapeutisk realkompetanse. Jeg oppfatter disse ferdighetene som det jeg vil betegne som *erfaringsbasert kompetanse*.

Denne ferdigheten har i fagmiljøer mange navn. I noen sammenhenger blir den kalt taus kunnskap, handlingskompetanse, automatiserte ferdigheter eller praksiskunnskap. (Strømfors, 2004) I denne oppgaven har jeg valgt å forenkle ved å bruke disse begrepene om hverandre og tillegger dem tilnærmet samme betydning. Jeg vil her gjøre rede for hva jeg legger i disse begrepene.

Når vi står oppe i situasjoner, handler vi noen ganger intuitivt uten å bruke lang tid på å tenke igjennom hva vi bør gjøre eller hvordan vi bør gjøre det. Vi kan i ettertid rett å slett ha problemer med å sette ord på hvorfor og hvordan vi handlet som vi gjorde. Hvis vi retter fokus mot dette fenomenet, vil vi fort fastslå at vi alle har en mengde ferdigheter som bare "er der." Det å tolke et ansiktsuttrykk, det å fornemme en spesiell stemning i et rom, det som skjer når jeg skriver denne oppgaven uten å ha tanke for hvor bokstavene er plassert på tastaturet, de kommer bare ut på papiret i form av ord fordi jeg innehar den kompetansen. Ifølge Polanyi, som er den som begrepet *taus kunnskap* ofte knyttes til, (Strømfors, 2004) kan denne kunnskapen deles inn i to deler. Før vi kan handle, må en situasjon alltid tolkes; Det vil si å sette de data vi får ut av en gitt situasjon inn i en helhetlig kontekst som gir mening og innsikt. Den kunnskapen som skal til for å definere og skape mening ut av informasjonsmengden, er en form for taus kunnskap. Den andre delen av taus kunnskap er selve handlingen som springer ut av vår forståelse av situasjonen. Vår handlingskompetanse tilegner vi oss på flere måter. Noe er tilført oss via våre sanser på et ubevisst plan, noe er ervervet gjennom kultur og oppdragelse, noe via egenerfaring og praksis og noe i form av ordinære studier hvor kunnskapen blir utprøvd og internalisert. Alt dette blir kontinuerlig nedfelt i vår *reflektive assosiasjonsbank*.¹ Når vi møter nye situasjoner, tolker og handler vi til en viss grad automatisk ut ifra dette lagrede praksisrepertoaret. (Nogva, 2007)

Forutsetning for enhver interaksjon er at det finnes en fellesnevner. En felles bevissthet, interesse, erfaring eller nysgjerrighet. (Seikkula, 2007) Når eksempelvis vitenskapsmenn innen samme fagfelt snakker sammen og diskuterer sitt fag, forutsetter de en felles viten og basiskunnskap som ikke er gjenstand for deres bevisste oppmerksomhet. Dette bakteppe av felles forforståelse gjør at de kan benytte en terminologi og et begrepsregister som gjør samtalen

¹ Egen konstruksjon.

ganske uforståelig og utilgjengelig for andre uten deres bakgrunn. Er det rimelig å tro at det samme skjer når mennesker med alle former for tangerende handlingskompetanse møtes?

Det er ikke min intensjon å tillegge meg selv en erfaringsbasert kompetanse som er bedre eller riktigere enn andres. Den er bare på noen områder litt annerledes enn de fleste, på grunn av min bakgrunn. Jeg kommer i liten grad til å peke på min tause kunnskap i de etterfølgende samtaler og refleksjoner, bare legge til rette slik at leseren kanskje i korte glimt kan identifisere den og reflektere over den.

2.2 Sosial konstruksjonisme.

Måten å uttrykke seg på har et stort mangfold. Ytterpunktene kan strekke seg fra de som hevder at objektivitet ikke finnes, til de som påberoper seg å eie den objektive sannheten. Avstanden mellom disse ytterpunktene behøver ikke å være så stor som den virker. Det er ofte kun snakk om hvordan man ordlegger seg og i hvilken kontekst ytringen blir formulert. Jeg har her valgt å benytte sosial konstruksjonisme som verktøy i min refleksjon over innholdet i de gjengitte terapisamtalene. Sosial konstruksjonisme er en tenkemåte og arbeidsform innen det postmoderne paradigme. I denne "familien" av filosofiske ideer hører også konstruktivism, narrative- og tekstanalogiske perspektivet hjemme. (Lundby, 1998) En sosial konstruksjon innebærer at en skaper opplevelsen av en felles virkelighetsforståelse, med historie og kultur som bakgrunn og med språket som forhandlingsverktøy. (Bjartveit og Kjærstad, 1996) Det er med andre ord gjensidigheten mellom individet og omgivelsene som er avgjørende for å kunne opparbeide både egen og felles forståelse av verden. (Anderson, 2003) Slik vi oppfatter verden i dag, er i stor grad et resultat av vår kulturhistoriske utvikling. Det vil si at det vi oppfatter som vår samtidskultur, er skapt av en langvarig og sammenhengende sosialkonstruksjonistisk aktivitet. Dette "bakteppe" for vår daglige virkelighetsoppfatning, kan i stor utstrekning sies å være internalisert i vår tause kunnskap og utgjør vår livsverden. Denne livsverden som kan oppfattes som rammene rundt vår ontologi, synes å være statisk, men vil likevel gjennomgå en svært sakte forandring. Sosialkonstruksjonisme er en av mange epistemologiske retninger, (Bjartveit og Kjærstad, 1996; Lundby, 1998; Jensen, 2002) dvs. måten vi erkjenner og forstår vår livsverden på. I den sosialkonstruksjonistiske tradisjonen er kunnskap for en stor del et språklig forhandlingsprodukt. Produktet av forhandlingen er en konstruksjon som der og da vil framstå som en flyktig objektiv sannhet for deltakerne. Dette flyktige objektet er kanskje det nærmeste vi kan komme en felles epistemologi. Forutsetningen for en slik "sannhet" er et rimelig sammenfall av våre livsverdener. Epistemologi er for en stor del det nivå en arbeider på i terapirommet. Dette innebærer at jeg i

terapirommet tar hensyn til sanser, begreper, fornuft og følelser. Siktemålet er blant annet å skape forandring i en tilsynelatende fastlåste ontologi. (Lundby, 1998)

3.0 Samtaler.

3.1 Forutsetninger.

Som verktøy i prosessen med bedre å forstå hvordan aspekter ved de to sentrale begrepene i oppgaven henger sammen, har jeg valgt å gjengi deler av samtaler med et par i 40-årene som jeg har kalt Cecilie og Olav. Bakgrunnsstoffet til disse dialogene er hentet fra egne erfaringer og fra samtaler med mange forskjellige par, både i og utenfor terapirommet. I mine etterfølgende refleksjoner rundt disse dialogene, har jeg valgt å forholde meg til dem som om de virkelig har funnet sted i terapirommet med meg som terapeut. Overskriftene på hvert enkelt tema er laget ut fra det jeg oppfatter som samtalesekvensens hovedinnhold. Jeg ønsker å sette lys på noen av de mange problemstillinger som blir løftet fram i terapirommet, ved å sette ord på deler av min indre dialog. Denne indre dialogen, som er en betegnelse på den interaksjon eller samtale jeg har med meg selv, - altså mine tanker, er hentet fra flere punkter i skriveprosessen; De tanker som er tilstede i selve samtalesituasjonen, det jeg tenkte da samtalene ble skrevet, da jeg i ettertid leste de ferdige dialogene og nå når refleksjonene blir skrevet. Noen refleksjoner er framsatt som påstander som er hentet fra min praksiskunnskap. En del utsagn vil derfor være mine egne konstruksjoner, hvor det er vanskelig for meg å referere til faglitteratur.

3.2 Bakgrunn for samtalene

Cecilie og Olav har vært gift i snart 20 år og har to barn; Svein på 16 og Victoria på 12 år. Mot slutten av Sveins 3. leveår fikk foreldrene mistanke om at noe var galt. I løpet av noen hektiske måneder med mange legebesøk og mye prøvetaking, ble det fastslått at Svein hadde en progredierende muskelsykdom av svært alvorlig karakter.

De kommer til meg etter å ha vært på et "Hva med oss?" – kurs, et samlivskurs for par som har barn med nedsatt funksjonsevne. Der har de fått vite at familievernkontorene rundt om i landet også skal støtte par som har ekstra store utfordringer i hverdagen. Før dette kurset hadde de, i likhet med mange andre, trodd at familievernet kun tok imot familier og par hvor konfliktnivået var høyt. Det var det ikke hos dem. De husket perioder tidlig i forholdet, hvor de kunne krangle friskt, slik de fleste par gjør en gang i blant. Deres hverdag har siden barna var små vært fylt med svært mange krevende, praktiske gjøremål. I de siste årene har kranglingen avtatt og etter hvert

forsvunnet helt. Ikke fordi de ikke er uenige, men fordi de rett og slett er for slitne og ikke har overskudd til å krangle. De beskriver seg selv som et godt fungerende arbeidsfellesskap, men at noe har forsvunnet på veien. ”Hva med oss?” – kurset har fått dem til å innse at de begge savner kjæresten sin, men de vet ikke hvordan de skal starte prosessen for å finne tilbake til hverandre.

3.3 Hvordan jeg oppfatter Cecilie og Olav.

Jeg har lært Cecilie og Olav å kjenne som et par som er godt samkjørte og har lagt seg til en vane å ”overta” hverandres setninger. Når de snakker, virker det som de har lett for å oppfatte hva den andre mener, og de forstår intuitivt de metaforer og billedspråk den andre bruker. Jeg tenker at dette kan være et tegn på at de har snakket mye sammen om den livssituasjonen de er i, og hvordan den har påvirket dem. De har gjennom mange år brukt hverandre som samtalepartnere for å bearbeide den situasjonen de har kommet i, som foreldre til Svein. De framstår i dag som et team med felles språk og virkelighetsoppfatning. Denne opplevelsen av å oppfatte verden likt, er en sosial konstruksjon de har bygd opp over svært lang tid. Det er ikke gitt at en tredjepart uten videre er i stand til å følge deres tankebaner når de snakker sammen. De har skapt sin egen hjemmeverden som nødvendigvis ikke er lett tilgjengelig for andre. Jeg tror selvfølgelig ikke at deres virkelighetsoppfatning er lik. Det virker bare i stor utstrekning slik for meg. Hadde den vært helt lik, hadde de neppe hatt behov for disse terapisaftalene.

Min egen bakgrunn er på mange måter lik deres. Jeg har i over 30 år, i nær interaksjon med min kone, fått anledning til å bearbeide min måte å se verden på. Det at også vi har en sønn med alvorlig funksjonshemming, skaper mange fellesnevnerer med Cecilie og Olavs opplevelse. Svært mye av det de forteller gir en gjenklang i meg. Uten å kunne styre det, forsvinner stadig min indre dialog i løpet av samtalen ned i min reflektive assosiasjonsbank. Der finner jeg minner og følelser knyttet til situasjoner som ligner på det de forteller om. Det er da lett å falle for fristelsen til å tro at jeg vet hva de tenker og føler. Det vet jeg ikke. Det er først når vi utveksler tanker og følelser via språket at vi er i stand til å bygge en kort, flyktig opplevelse av felles virkelighet.

I og med at språket er mye mer enn ord, vil aldri min indre dialog være helt skjult. En del av mine assosiative refleksjoner vil være på et plan jeg ikke er helt bevisst. De tanker og følelser som rører seg i meg, har en tendens til å ”sive” ut via kroppsspråket. For meg er det rimelig å tenke at denne analoge informasjonen er viktig og avgjørende for kvaliteten på relasjonene som blir skapt i løpet av en samtale. Lekkasjen fra min indre dialog er et forhold jeg må ta med i betraktning i min streben etter å framstå som mest mulig nøytral i terapirommet. Denne ikke-

vitende posisjonen, som er fundert på undring, respekt og nysgjerrighet, (Anderson, 2003) står for meg som et viktig, men svært vanskelig terapeutisk virkemiddel.

Etter at jeg har fått grunnrisset av deres historie og vi har brukt tid på å bli kjent og trygge på hverandre, oppstår denne samtalen:

3.4 Samtale om tema "Sjokk og mestring."

- Egil: Velkommen tilbake! Er det noe spesielt dere er opptatt av i dag?
- Cecilie: Ja, for min del kan jeg ikke unngå å nevne at jeg er ganske preget av et par vi traff nå i helga. De har nettopp fått en diagnose på sin 2 år gamle sønn som vi oppfatter som svært lik den diagnosen Svein har. Sjokket og sorgen vi selv følte for så lenge siden kom plutselig så nær.
- Olav: Slik er det for meg også. Jeg glemmer aldri den dagen vi fikk vite hva som feilte Svein. Det er så lenge siden, men likevel føles det som om det var i forrige uke. Husker du hva legen sa Cecilie?
- C: Ikke mye, men en ting har brent seg fast; Han fortalte at Svein neppe ble mer enn 20 år. Det var umulig å forstå at han virkelig sa noe slikt. Jeg var overbevist om at han måtte ta feil!
- E: Hva tror du i dag?
- C: Nei, i dag innser jeg selvfølgelig at han hadde rett, men det har jammen tatt tid! Det tok vel flere år før håpet mitt forsvant.
- E: Er håpet borte?
- C: Nei, det er vel ikke det. Det har nok bare forandret seg. I dag er ikke håpet knyttet til Sveins livslengde. Det er mer forbundet til hvordan de siste årene vil bli for Svein.
- O: Ja, vi vil jo ikke at han skal ha det vondt. Vi er nok dessverre farlig avhengig av å se smilet hans, føle at han tross alt har det bra. Slik pusten til Svein er blitt, er det en stor kraftanstrengelse for ham å meddele hva han tror, tenker og føler. Han er ikke mye glad i å snakke lenger, men ord er tydeligvis ikke alt. Det er fantastisk å være vitne til hvordan han med hele seg meddeler til omverdenen at livet er verdt å leve.
- C: Så lenge Svein smiler, så må vel også vi andre gjøre det samme?
- E: Må dere det?

- O: Jeg må innrømme at jeg til tider er temmelig lei av å gå rundt å trøste folk. Ja, for det er jo det jeg gjør når jeg forteller dem at ”det går så bra med Svein”. Det er ikke måte på hvor lykkelige folk blir når jeg forteller om hvor tapper Svein er, og at han smiler nesten hele tida. Jeg forteller jo folk det de egentlig vil høre, men egentlig lyver jeg. Det går slettes ikke bra! Svein blir svakere for hver dag som går og selv om jeg fortsatt er i stand til å lure andre, er jeg ikke lenger i stand til å lure meg selv. Vi mister ham litt hver dag, og om alt for kort tid er han borte!
- C: Dette har også jeg tenkt og følt, men har ikke våget å sette ord på det. Takk Olav, det gjorde meg smertelig godt at du sier det slik. Vi to må vel temmelig snart sette oss ned og finne en annen måte å mestre akkurat denne situasjonen på.
- E: Jeg fornemmer at du synes det er vanskelig å snakke om dette akkurat nå Cecilie og at du har behov for å snakke mer med Olav før du deler tankene dine med andre.
- C: (Sukker) Ja, slik er det.
- E: Hvis vi skal skifte tema, så er jeg svært nysgjerrig på hvordan dere mestret den første tiden etter at dere fikk vite at Svein hadde denne muskelsykdommen?
- C: Ja det høres greit ut. Jeg må innrømme at jeg har en del sorte hull i hukommelsen fra tida etter at legen fortalte oss hvordan det lå an. Alt raste på en måte sammen. Alle forventninger vi hadde knyttet til Svein lå igjen i grus på legekantoret. Det følte på en måte som om Svein var død, samtidig skulle vi hjem til en ny liten gutt vi måtte bygge opp et helt nytt sett med forventninger til.
- O: Ja, dette er et tidspunkt i livet vi i ettertid har snakket svært mye om og undret oss over hvor forskjellig vi reagerte.
- E: Kan du beskrive forskjellen?
- O: Slik jeg opplevde det, var Cecilie helt hysterisk. Jeg hadde aldri sett henne slik. Da vi kom ut i bilen klikka hun helt. Hun rev informasjonsmateriellet vi hadde fått med oss i småbiter før hun gikk løs på innholdet i hanskerommet.
- C: Og du bare satt der! Som om du hadde vært på et helt annet møtet enn meg hvor legen hadde sagt at Svein var frisk! Du snakket til og med om at du kunne kjøre meg hjem før du dro tilbake på jobb!
- C+O: (Ser på hverandre og smiler)
- E: Har dere i ettertid blitt enig om hvem som reagerte riktig?
- C: Det er det lett å svare på. Ingen av oss. Og begge to!
- E: Finnes det noen riktig måte å reagere på i en slik situasjon?

- C: Nei, det er nettopp det som er poenget. Vi mennesker er forskjellige. Vi har innsett at det ikke finnes noen riktig måte, bare at en reaksjonsmåte kan være mer hensiktsmessig enn en annen.
- O: Det var i alle fall svært hensiktsmessig at du hadde kommet litt til hektene da jeg fikk min nedtur tre uker senere!
- E: Så en del av kunsten er å ikke få nedturene samtidig?
- C: Ja, som jeg skulle ha sagt det selv! Det er vel riktig å si at det har berget oss mange ganger.

3.4.1 Refleksjoner rundt tema "Sjokk og mestring"

Cecilie og Olav er begge opptatt av et foreldrepar de har møtt helga før vårt møte. Det har brakt dem 15 år tilbake i tid, til da Svein fikk sin diagnose. Denne traumatiske opplevelsen har naturlig nok aldri sluppet dem helt, selv om det ikke lenger er noe de tenker på daglig. Sjokket, sorgen, uvirkelighetsfølelsen og fornektningen kommer tilbake til dem som om det nettopp har skjedd. Jeg ønsker å åpne for å snakke om denne opplevelsen, gi rom for å utforske om de har avvikende følelser og opplevelse knyttet til denne perioden; Hjelpepersonellens rolle i diagnoseformidlingen, hvordan de ble informert, hvordan de reagerte, hva de i det hele tatt husker. Min egen opplevelse og forforståelse av tilsvarende situasjon for 25 år siden, berører meg og gir en forforståelse og en forventning til hva jeg vil få høre.

Cecilie snakker om håpet. Håpet om at diagnosen var feil. At de skulle våkne fra marerittet. Hun bekrefter at håpet ikke er dødt, men at det har forandret seg. I stedet for å handle om den første tiden og deres reaksjoner på diagnosen, befinner vi oss plutselig i en samtale om avslutningen av Sveins liv. Å snakke om død er vanskelig. Når det i tillegg handler om ens eget barns død i nær framtid, kan det by på store utfordringer. Når folk spør: "Hvordan går det med Svein?" deler jeg Olavs oppfatning av at de som spør ofte ikke ønsker et ærlig svar. Spørsmålet er en del av vår kulturelle høflighetskodeks. Det er god tone å stille spørsmålet, og det er forventet et kort og positivt svar. En sjelden gang er konteksten slik at det er naturlig å gi et lengre og ærlig svar, men de fleste gangene må en ty til den korte varianten. Olav føler at han beskytter den som spør ved å lyve. Samtidig føler han at han brenner inne med sine egne behov når han ikke sprenger rammene for de tilmålte sekunder svaret forventes å ta.

Cecilie er helt på linje med Olav, men hun er tydeligvis ikke moden for å snakke mer om dette nå. Hun lukker temaet ved å invitere Olav inn i en samtale om dette på et senere tidspunkt. Dette oppfatter jeg som en oppfordring til å skifte tema.

Jeg benytter sjansen til å få utdypet hvordan de opplevde å få Sveins diagnose. De beskriver en situasjon de har snakket mye om og brukt mye tid og krefter på å bearbeide. Noe av det de husker tydelig var at de reagerte høyst forskjellig. Jeg fornemmer at de i ettertid har forsonet seg med hensiktsmessigheten i å ha forskjellige mestringsstrategier i krisesituasjoner.

Det er interessant å se hvordan paret her benytter samtalen til å finne et tema hvor de føler det hensiktsmessig å snakke mer sammen og bli enig om nye strategier og felles virkelighetsoppfatning. Dette oppfattes viktig for dem som par og sosial gruppe, fordi de da i neste omgang på en konsistent måte kan møte omverdenens andre sosiale grupperinger og forhandle om nye konstruksjoner av felles forståelse.

3.5 Samtale om tema ”Informasjon og hjelpeapparat”

- Egil: Hvilket forhold har dere i dag til all den informasjonen dere fikk da diagnosen ble stilt?
- Olav: Vi må vel kunne si at vi har tatt inn over oss det legen fortalte, men det tok mye lenger tid enn vi kunne forestille oss.
- Cecilie: 2 år tok det meg før jeg var i stand til å se framover. Jeg har forstått i ettertid at legen gjorde en svært grundig jobb da vi fikk diagnosen, men jeg vet ikke om han fikk med seg hvor lite vi fikk med oss av det han fortalte.
- O: Han skrev i alle fall i journalen etterpå at ”informasjon er gitt”, men det hadde jo ikke hatt noe å si om noen hadde fulgt opp og sjekket ut hva vi hadde forstått, og hva som måtte gjentas. I ettertid må jeg innrømme at jeg føler ganske stor irritasjon når jeg tenker på en del personer i hjelpeapparatet som med en gang flyttet fokus over på Sveins framtidige hjelpebehov i stedet for å hjelpe oss i vår prosess, der vi var.
- E: Det ble tatt for gitt at dere var i stand til å se framover med en gang?
- C: Ja! Men informasjon er vel ikke gitt ”før den er mottatt”?
- O: Der sa du det Cecilie! Akkurat det var feilen! Ingen forvisset seg om at vi var klare for å gå videre. Vi ble vel nærmest overkjørt av den velmenende virketrangen deres. Det var et kaos av informasjon og aktiviteter som vi fort mistet oversikten over. Hvem visste og gjorde hva?
- C: Jeg husker hvor frustrert du var, også over meg som ikke ville være med deg på alle møtene vi ble innkalt til.

- O: Nei, nå må du være rettferdig mot deg selv Cecilie. Det var ikke snakk om at du ikke ville, men du maktet bare ikke å være der *de* var i *sin* prosess. Du hadde mer enn nok med deg selv, og Svein selvfølgelig! Det var jo du som tok støyten på hjemmebane. Det var du som måtte demme opp for, og forholde deg til Sveins økende frustrasjon og sinne over alt han ikke lenger fikk til. I tillegg var du gravid med Victoria! Hvordan du fikset dette er mer enn jeg fatter!
- C: Når jeg tenker etter, har du selvfølgelig rett. Takk og pris for at vi ikke visste hva som lå foran oss, for da tror jeg Victoria aldri hadde blitt født!
- E: Jeg er veldig interessert i hvordan dere opplever Victorias rolle i familien, men vi har ikke så langt tid igjen i dag. Skal vi ”spare” henne til neste gang og nå snakke litt mer om informasjon og hjelpeapparat i stedet?
- O: Det høres fornuftig ut. Victoria er et stort og viktig tema som fortjener mye og sammenhengende tid.
- C: Helt enig. Selv om vi ofte har vært svært frustrerte over samarbeidet med hjelpeapparatet hadde vi nok ikke klart oss uten. Det er denne avhengigheten som gjør det så vanskelig å være så uenige med helperne som jeg ofte er. Det føles dessverre ofte som om vi fører en kamp *mot* hjelpeapparatet i stedet for å oppleve et likeverdig samarbeidsfelleskap.
- E: Er ikke samarbeidet likeverdig?
- O: (Ler) I utgangspunktet var forutsetningene våre for et fornuftig samarbeide svært dårlige. Vi hadde knapt nok vært inne på et sosialkontor før Svein fikk diagnosen! Vi visste ingenting om hvordan vi skulle ta oss fram i denne hjelpejungelen vi plutselig sto midt inne i. Det var også vanskelig å finne mennesker i systemet som visste noe som helst om Sveins tilstand og hvilke behov vi hadde, og ville få. En del av de rådene vi fikk var direkte gale, og etter hvert følte vi at vi ofte hadde langt større kunnskaper enn de som skulle gi oss råd. Vi opplevde tilfeller hvor våre ferdigheter ikke ble tatt på alvor fordi vi bare var foreldre!
- C: Nå ja, la ikke engasjementet ditt gjøre deg alt for usaklig.
- O: OK, jeg kunne sikkert ha gitt dere 100 eksempler, men la meg bare si det slik; Det er liten symmetri mellom makt og avhengighet.
- E: Makt?
- O: Ja, det er jo systemet som har definisjonsmakten over hvordan samarbeidet skal foregå! Vi føler oss godtatt bare så lenge vi er enige og ikke protesterer på det som

blir bestemt. Vi er hele tiden prisgitt systemets holdninger og terminologi. Det er vi som....

C: Olav! Jeg tror vi stopper der. La oss heller forholde oss til noe vi har en viss kontroll på.

E: Jeg føler ikke at Olav blir usaklig når han blir engasjert, men kanskje hjelpesystemet opplever det slik?

O: Ja det har du sikkert rett i! Jeg har nok mye oppdemmet sinne rundt dette temaet, men jeg vet jo at jeg taper diskusjonene dersom jeg framstår som hissig. For å roe det hele litt ned kan vi jo kanskje snakke litt om kunsten å informere. Hvem har behov for hvilken informasjon på hvilket tidspunkt? Og hvem har ansvaret for at alle i systemet har nok informasjon til enhver tid? Hvem skal være kvalitetskontrollør av innholdet av informasjonen hjelperne har tilgang til?

E: Du stiller spørsmål, har du svar?

O: (Sukker) Nei, jeg har vel ikke alle svarene, i alle fall ingen korte, enkle.

C: Jeg deler Olavs frustrasjon over stadig å få høre at ”dere er de største ekspertene på Svein”, men når våre meninger ikke passer med systemets ønsker og behov, blir denne ”ekspertisen” lett ignorert.

Mye av min frustrasjon er også knyttet til at dette temaet ofte gjør at Olav og jeg blir svært uenige om hvordan vi skal forholde oss i slike situasjoner. Jeg tror jeg er mer redd for konflikter enn det Olav er.

E: Det betyr at vi må snakke mer om dette?

O: Utvilsomt..

3.5.1 Refleksjoner rundt tema ”Informasjon og hjelpeapparat”

Å få informasjon om konsekvensene av Sveins diagnose, plasserte på en måte Cecilie og Olav i ruinene av sine konstruerte forventninger om hvordan framtiden sammen med Svein ville bli. De endrede rammene gjorde at de måtte starte på arbeidet med å bygge opp et nytt sett med forventninger. Dette forandringsarbeidet har de brukt mye tid og krefter på. De ble presentert for en helt ny verden de i utgangspunktet hadde liten innsikt i. En verden de følte ikke var tilrettelagt for dem. I dette landskapet, hvor de nye hjelperne befant seg, fikk de tildelt nye roller. De ble definert som brukere eller bistandsmottakere. Å lære seg det som ble forventet av dem i disse rollene, krevde stor innsats. Den omfattende informasjonsmengden framsto ikke på en måte som gjorde den lett tilgjengelig. De møtte en verden, eller et system med lover og regler og

forventninger om at de skulle tilpasse seg systemets behov og følge de spilleregler som systemet krevde. Individene i de institusjonene som var satt i system, hadde slik Cecilie og Olav opplevde det, utviklet en forståelse av at deres funksjon var å stille informasjon til disposisjon. De så ikke behovet for å følge foreldrene i deres prosess, og påse at de tilegnet seg nødvendig kunnskap. For at en skal makte å forholde seg til det kompliserte samspillet, oppfattes systemet ofte som del av et vesen eller apparat med egne tanker og meninger. Dette gjelder både for de individene som er en del av det, og de som ønsker tjenester fra systemet. Det er lett å glemme at det hele er en sosial konstruksjon som hele tiden er under langsom endring, men som ikke er godt nok utbygd til å hanskkes med alle de interessekonflikter som til enhver tid måtte oppstå. Den sosiale konstruksjonens lover og regler virker ofte lammende på alle involverte. Individer som forsvarer de holdninger de opplever som vedtatte sannheter, mangler argumenter og har ofte bare ett svar når de blir spurt om hvorfor det er slik: ”Slik er det bare!”

Cecilie peker i samtalen på den kontekstforvirring som noen ganger oppstår når en møter nye samarbeidspartnere og det er behov for å avklare innholdet i samarbeidet. Mens Cecilie og Olav har sitt fulle hode med å forholde seg til ”her og nå”, har hjelperne allerede skiftet fokus og ser framover mot de utfordringer som ligger i Sveins framtid. Bistandsyterne kjører sitt løp på sine egne premisser og forutsetter som en selvfølge at Cecilie og Olav klarer å følge deres framdrift. Dette fører til at de mistet Cecilie på veien. Hun er i perioder ikke i stand til å forholde seg til, og delta på alle møtene hjelperne innkaller til. Da det skjedde skapte dette konflikter mellom Cecilie og Olav. I dag klarer han imidlertid å se at Cecilie i denne fasen var utsatt for belastninger det var urimelig at hun skulle makte. Jeg fornemmer at han i samtalen har et sterkt behov for å legalisere Cecilies valg om ikke å makte å se framover, slik både han og hjelperne den gang forventet.

Når samtalen kommer inn på lillesøster Victoria, velger jeg å inngå en avtale med Cecilie og Olav om å utsette dette tema til en senere samtale hvor vi har tid til å gi problematikken den oppmerksomheten den fortjener. Jeg har i denne oppgaven valgt ikke å gå nærmere inn i dette svært omfattende problemområdet. (Lassen, 1995)

Jeg kjenner meg godt igjen når Olav begynner å legge ut om sitt forhold til hjelpeapparatet. Olav har, etter hva jeg forstår, deltatt på uendelig mange møter hvor han har følt seg nedvurdert og lite verdsatt. Han har i likhet med svært mange i den sosialt konstruerte gruppen ”pårørende til funksjonshemmede”, (Hjulstad, 2004) utviklet et syn på hjelpeapparatet som en motstander. Olav har deltatt på møter hvor han har vært tilskuer til møtedeltakere med høyst forskjellig utdanning,

forståelse, erfaring, holdninger og kultur. Han har vært vitne til deres profesjons- og maktkamper, deres skjulte agenda og interessekonflikter over en lang tidsperiode. I denne perioden har nye ideer kommet inn i noen av yrkesgruppene. Overgangen fra en moderne til en postmoderne møtekultur har preget mange møter uten at dette har vært et belyst tema. (Ulvestad, 2002) Det er ikke usannsynlig at dette har bidratt til en tidvis utydelig kontekst. Olav har opplevd at hans beskrivelse av problemstillinger har vært etterspurt, men sjelden hans syn på hva som ville være en god løsning. Han gir uttrykk for at han opplever en usymmetri i maktforholdet mellom Cecilie og ham på den ene siden, og hjelperne på den andre. Cecilie og Olav uttrykker en følelse av avhengighet til hjelpeapparatet, og føler seg maktesløs i forhold til deres rett til å bestemme og utøve makt. Det kan virke som om dette har skapt en ubearbeidet frustrasjon, tilnærmet aggresjon hos Olav som det kan være nyttig å snakke nærmere om. Mye av disse antakelsene er selvfølgelig basert på mine egne erfaringer og må avklares med Cecilie og Olav før de kan framstå som vår felles forståelse. Å snakke om dette med dem, og forhandle fram noe vi vil oppfatte som en felles "sannhet", vil være overkommelig ut ifra min antakelse om at vi har en tangerende praksiskunnskap som vil gjøre det lettere å forstå den andres situasjon. Cecilies opplevelse av å være mer konfliktsky i forhold til hjelperne enn det Olav er, inneholder sannsynligvis også konflikter dem imellom som de kanskje vil oppfatte som nyttig å snakke mer om.

3.6 Samtale om tema "Det lange løpet".

Cecilie: Jeg er så sliten! Det tar jo aldri slutt..

Egil: Hva da?

C: Det lange løpet!

Olav: Ja vi har jo holdt det i gang helt siden Svein ble syk. Det er snart 15 år siden det. Og enda har vi langt igjen før vi kan unne oss litt hvile.

E: Dette høres nesten ut som et maratonløp?

C: Ja, det er faktisk en ganske god beskrivelse. Det er så langt at du må bruke alt du har av krefter for å greie det.

O: Og vi har jo ingen garanti for å stå løpet ut. Noen ganger er vi så slitne at vi bare har lyst til å gi opp. Men det kan vi jo ikke.

E: Hvorfor ikke?

O: Hvis vi ikke holder ut, hvordan skal det gå med Svein da?

E: La oss fortsette å leke med denne maraton-metaforen for å sette ord på dette;

Hva gjør en maratonløper for å stå løpet ut?

- O: For det første må han vel trene mye før han starter.
- C: Ja, men det fikk jo ikke vi. Vi startet jo løpet da Svein ble syk, og da var vi helt uforberedt på hva vi ga oss ut på.
- E: Hva mer må maratonløperen ta hensyn til?
- C: Han må legge opp farten med det for øyet at han skal løpe så langt, ja hvor langt er det? 42 km? Utrolig at det går an!
- O: Han må vel også forberede seg godt før han starter, med for eksempel å sjekke løypa, hvor mange og lange oppoverbakker det er. Kanskje ta en titt på værmeldingen for å se hvor varmt det blir i løpet av dagen, om det blir regn eller sol. Velge riktig utstyr og sjekke det godt. Han må ha et støtteapparat som hjelper ham med mat og drikke underveis. Forutsigbare matstasjoner er viktig! Å denne lista kan jo bli uendelig lang..!
- C: Å løpe på et lag som kan hjelpe hverandre litt når det røyner på, er vel også en ganske stor fordel?
- E: Har dere alle disse tingene på plass i det lange løpet dere er i ferd med å gjennomføre?
- H+C: (Ser på hverandre og ler) Å nei, det kan vi vel bare drømme om!
- O: Jo forresten Cecilie, en ting har vi. Vi har hverandre og vi er et forbaska godt lag. Jeg føler vel at vi både dytter og trekker hverandre opp motbakkene etter tur når det røyner på som verst. (Cecilie smiler og nikker.)
- E: Hva med matstasjonene?
- C: Vi må erkjenne at det er en god del folk rundt i løypa som vil hjelpe oss, men vi føler at det blir litt for tilfeldig. Vi kan ikke stole på at de er på plass når vi har behov for påfyll av nytt drivstoff. Det blir litt for ofte slik det passer dem, og ikke lagt opp etter vårt løp.
- O: Vi må vel også ha lov til å si at det utstyret de har å tilby oss ofte er svært mangelfullt og ankommer matstasjonen etter at vi har passert..
- E: Kjenner dere løypeprofilen?
- O: Vi vet bare at vi har mange oppoverbakker foran oss.
- E: Så, hvor er dere i løpet nå? Hvor langt er det til mål?
- C: Ja du sier noe. (Sukker) Den som hadde visst det? Vi har jo aldri løpt maraton før, og ingen kan fortelle oss eksakt hvor langt det er igjen. Selv om det er slitsomt, har

vi jo heller ikke lyst til å komme i mål dersom det betyr at Svein ikke finnes mer.
(Lang pause)

- E: Så der har maratonmannen også en fordel. Hva hadde skjedd med ham dersom han fikk beskjed om at løpet var forlenget på ubestemt tid når han begynte å nærme seg mål?
- O: Han ville vel ha løpt enda mer defensivt for å spare krefter.
- E: Så dere løper også defensivt for å spare krefter? Ingen rykk? Ingen hundremetersspurter?
- C: (Ser ettertenksomt på Olav før hun svarer) Nei, vi vet jo vi skal vare lenge og at vi nødvendig vil gå helt tom for krefter. Da blir det slik at du sparer deg litt ubevisst og yter kanskje litt mindre enn vi kunne ha klart på kort sikt. Nei, det er nok lenge siden jeg har spurtet. Da tror jeg ikke jeg vil ha kommet i mål.
- O: Her tror jeg vi er inne på noe vi ikke har tenkt over før Cecilie. Vi har jo snakket om at vi ikke forstår hvorfor vi ikke makter å gjøre mer når det kreves mye av oss på kort tid. Den dårlige samvittigheten vi begge føler når vi ikke klarer å presse oss mer, enda vi ser at det er behov for det. Kanskje det skyldes at kroppen vår har forstått noe verken vi eller omverdenen tar hensyn til; At vi skal vare lenge?
- E: Ja, hvordan tror dere omverdene oppfatter dere?
- O: De må vel synes vi er usigelig late og giddesløse. At vi mangler initiativ og tiltakslust.
- C: Ja, når du sier det slik, føler jeg noen ganger at jeg blir bedømt som en elendig hundremeterløper i stedet for en fantastisk maratonekspert!
Du Olav, neste gang naboen kommer over for å mobbe den uklipte plena vår, eller påpeker at taket vårt er fullt av mose, skal du kanskje ta deg en prat med ham om maratonløp?

3.6.1 Refleksjoner rundt tema "Det lange løpet"

Cecilie gir uttrykk for at hun er sliten. De er begge klar over at de er i ferd med å gjennomføre en rå utholdenhetsøvelse. Min intuitive reaksjon er å fortelle dem hvilken fantastisk innsats jeg mener de har gjort, men klarer å unngå å falle for denne lite terapeutiske fristelsen. I og med at Cecilie bruker betegnelsen "det lange løpet som aldri tar slutt", er det nærliggende for meg å innføre en metafor om maratonløp. Dette er de villig med på, og lever seg fort inn i maratonløpets mange utfordringer. Etter hvert som de på denne måte beskriver hva de står midt

oppe i, blir de mer og mer klar over sin nærmest urimelige situasjon. De innser at den konteksten livet deres blir levd i, lett blir utydelig for omverdenen. Cecilie og Olav forstår at det er viktig for dem å bli kategorisert i riktig klasse, nemlig som ”noen som skal vare lenge og springe langt, og derfor ikke kan springe fort”. De forhandler fram nye forståelsesrammer rundt sin dårlige samvittighet over ikke å strekke til. De uttrykker stolthet over å være del av et team som er uunnværlige for hverandre i deres felles oppgave mot et felles mål. Når de har kommet så langt, vokser også erkjennelsen fram, av at deres omgivelser noen ganger bedømmer deres menneskelige kvaliteter på et feil grunnlag. Jeg fornemmer at ny kunnskap om deres situasjon vokser fram mellom dem. En kunnskap som blir formulert som et behov for å legalisere det de er og står for, overfor mennesker i deres daglige nærhet. De har fått en innsikt i at de er eksperter på det de gjør, i stedet for å ha en følelse av å ikke strekke til. Denne nye virkelighetsoppfatningen, eller forståelsesrammen må kunne sies å ha gitt dem et nytt perspektiv som kan betraktes som en *annen ordens endring*. (Jensen, 2002) Denne endringen har gitt dem et nyttig verktøy som kan brukes til for eksempel å argumentere fram ny forståelse for sin situasjon i sitt nærmiljø.

3.7 Samtale om tema ”Kostnad.”

- Egil: Slik dere framstår i dag, hva har kostnaden vært?
- Olav: Hvis du spør om det jeg tror du gjør, må jeg bare fastslå at det spørsmålet har jeg aldri fått før! Det var for meg en ny måte å tenke på.
- Cecilie: Hva det har kostet oss å bli slik vi er i dag? Er det *det* du spør om?
- E: Ja. Dere framstår som det en i en del fagmiljøer omtaler som ”oppegående foreldre.”
- C: Kompetente, oppegående, ressurssterke? Ja, den varianten har vi hørt mange ganger. Mange snakker om det å være ressurssterk som en egenskap vi er født med. Vi får stadig høre at Svein er heldig som har oss til foreldre. Noen går så langt som å antyde at det er en mening med at Svein har kommet til oss.
- O: Jeg har også hørt at Svein er en straff for noe vi har gjort i ungdommen, eller kanskje i et tidligere liv! De skulle ha sett oss da vi var unge Cecilie. Tror du de ville ha utpekt oss som velegnet til å få et sterkt funksjonshemmet barn?
- E: Hva tenkte dere selv?
- C: Min første tanke var at dette ville jeg aldri klare! At Svein heller burde ha kommet til noen med større ressurser enn oss.

- O: Jeg tenkte faktisk at dersom Cecilie holdt ut med meg, skulle vi på ett eller annet vis klare det sammen. Uten henne hadde det ikke gått.
- C: Og uten deg hadde ikke jeg klart det!
- E: Her er dere i dag. Slitne, men i en slik forfatning at folk rundt dere definerer dere som ressurssterke. Dere har vokst og grodd. Hva har skjedd på veien?
- O: På veien har det vokst fram en sterk moden kvinne ut av denne ungpikerkroppen jeg en gang ble så betatt av. Jeg har mange ganger tenkt at henne skulle jeg ha hatt mye bedre tid til å dyrke og nyte og være sammen med. Dessverre har ikke tida strukket til. Eller rettere sagt, jeg har ikke prioritert på en måte som har gjort det mulig.
- C: For å bruke det samme språket, har jeg ofte ønsket at jeg hadde bedre tid til å luke uggress rundt deg Olav. Du har litt for ofte virket temmelig nedgrodd. (lang pause) Jeg har tidvis tillat meg å tenke at det har skjedd noe med oss under veis som ikke bare er negativt. Det er visstnok et ordtak som sier at ”Motgang gjør deg sterk”, men det er ikke lett å tro på det i de verste motbakkene. Vi har kanskje på underlig vis fått tilgang på godt gjødsel, noe som har gitt oss en ekstra vekst.
- O: Ja, men det er vanskelig å godta at vi har sugd denne næringen fra Svein, på bekostning av hans utvikling og vekst. Samtidig vet jeg jo at vi ikke ville ha vært de samme personene dersom det ikke hadde vært for livet med Svein. Å tenke på at Svein må betale for at vi skal bli omtalt som oppegående og ressurssterke er nesten uutholdelig! Jeg vet jo at det ikke er slik, men noen ganger er det slik jeg føler det.
- C: Jeg tror vi må forsøke å finne en måte å fortelle folk hvilke assosiasjoner vi får når vi hører deres velmenende ros om at vi er flotte og ressurssterke.

3.7.1 Refleksjoner rundt tema ”Kostnad”

Alt har sin pris. ”Svein var jammen heldig som fikk så fantastiske, ressurssterke foreldre”. Slike utsagn har Cecilie og Olav hørt mange ganger. De har etter hvert lært seg ydmykt å takke og ikke kommentere. Det var en gang for mange år siden, da Sveins diagnose var ”ny”, at de følte det var rom for å ha fokus på livssituasjonen sin. De ble gjenstand for en litt sensasjonspreget oppmerksomhet både på arbeidsplassene sine og i bekjentskapskretsen. Mennesker rundt dem viste sin interesse og satte ord på sin empati. Etter hvert som nyhetens interesse avtok og ”verden måtte gå videre”, erfarte Cecilie og Olav at de ikke lenger fikk lov å ta så mye plass med sine

følelser og behov. Det ble forventet at de skulle gjenoppta sine gamle funksjoner og alt skulle være som før. Men livet deres kunne ikke lenger bli slik det hadde vært. Å tilfredsstillte omverdenens nye krav framtvang derfor store endringer. I løpet av årene som har gått har de tilpasset seg, og utviklet ferdigheter de har behov for dersom de skal mestre oppgaven de har fått. I korte glimt er denne kompetansen synlig for menneskene rundt dem, men i stedet for å få ros for den store innsatsen de har nedlagt, blir det ofte sett på som en egenskap de innehar. Denne egenskapsforklaringen vender fokus bort fra hva det har kostet å framstå slik de gjør. Cecilie og Olav kunne sikkert ha fortalt mye om sine drømmer som foreløpig er blitt lagt på is, sine yrkeskarrierer som ikke ble som de forventet og alle forsømte områder i livene deres som det ikke har blitt tid til. De har vært vitne til hverandres kamp gjennom årene, men i kampens hete har de ikke maktet å holde liv i de varme følelsene de en gang hadde for hverandre. De har med respekt og gjensidig beundring sett den andre vokse og innta nye former og funksjoner. De har opplevd hverandres ensomhet og kontekstuelle smerte. Avhengigheten av den andres styrke og innsats har gjort dem til et funksjonelt arbeidsfellesskap, men det å ”bli sterk på Sveins bekostning”, slik Olav uttrykker det, kan ikke bare fornuftsmessig avvises. Følelsen er svært reell, selv om Olav også selv forstår at det er en urasjonell tanke. Det blir viktig for meg etter hvert å henlede Olavs oppmerksomhet på den kjensgjerning at hans vekst har skjedd i samspill med Svein. Dette har også Svein etter all sannsynlighet vokst på.

Cecilie og Olav har gjennom årene lært reglene i det sosiale samspillet som handler om når det er passende å snakke med andre om det som opptar dem aller mest. De har forstått at for å bli akseptert i det sosiale fellesskapet, må de ofte holde tilbake sitt behov for å snakke om livet med Svein. Jeg fornemmer at de har en sterk følelse av at deres hjemmeverden på mange måter er så annerledes, at de innenfor de oppmerksomhetsrammer det er rimelig å få, ikke makter å formidle hvordan de opplever sine liv.

De har brukt mye ressurser og krefter på å forhandle fram en virkelighet de oppfatter som felles. I møte med meg, som må kunne sies å ha en tangerende handlingskompetanse, føler de kanskje at samtalen raskere gir mening enn hva de er vant til. De får muligens noen ganger et inntrykk av at behovet for å forklare ikke er fullt så stort, før de føler vi i fellesskap har konstruert en rimelig lik virkelighetsoppfatning.

Cecilie og Olav har startet en prosess som etter all sannsynlighet vil ta tid. Framtiden vil vise om de makter å holde prosessen i gang og om den er hensiktsmessig for deres felles formulerte mål; Det å finne tilbake til hverandre igjen, som kjæresten.

4.0 Refleksjoner over skriveprosessen.

Denne skriveprosessen har vært både strevsom, spennende, givende og svært berørende. Jeg har til fulle innsett språkets makt. Gamle tanker i ny språkdrakt har tidvis utløst sterke følelser. Det å sette ord på samtaler jeg har hatt med andre, kombinert med det jeg oppfatter som deler av min tause kunnskap, har satt i gang nye, og blåst liv i gamle refleksjonsprosesser. I løpet av skriveprosessen har Cecilie og Olav blitt virkelige for meg. Da dialogene ble skrevet, opplevde jeg at de noen ganger tok over prosessen og levde sine egne liv. Slik samtalen fant veien til papiret, ble resultatet flere ganger noe helt annet enn jeg hadde planlagt. Teknikken jeg delvis benytter, med å bruke klientenes egne språk i mitt neste spørsmål, gjorde at dialogen på en måte skapte seg selv.

Å gi språk til mine refleksjoner på dialogene, ble langt mer berørende enn jeg hadde forutsett. Etter å ha samlet handlingskompetanse på dette området i 25 år, er det en betydelig mengde assosiasjoner en slik dialogtekst bringer fram i bevisstheten. Den store utfordringen har vært å velge hvilke tankerekker jeg følte det var mulig å belyse og si noe meningsbærende om i et sosialkonstruksjonistisk perspektiv. Jeg har erfart hvor nyttig dette perspektivet kan være for å se gamle tanker og refleksjoner i et nytt lys.

5.0 Avslutning.

Kanskje har disse konstruerte dialogene og refleksjonene over dem, som er skrevet med min erfaringsbaserte kompetanse som inspirasjonskilde, skapt en sosial konstruksjon mellom deg som leser og meg som forfatter som har gitt et rom for framvekst av ny kunnskap? (Anderson, 2003)

Litteraturliste.

- Anderson, H. (2003) **Samtale, sprog og terapi.** København, Reitzel.
- Bjartveit og Kjærstad (1996) **Kaos og kosmos: byggesteiner for individer og organisasjoner.** Oslo, Kolle forlag.
- Hjulstad, O. (2004) **Funksjonshemming som sosial konstruksjon.** Forelesning ved Institutt for spesialpedagogikk, UiO
- Jensen, P (2002) **Ansikt til ansikt.** Gyldendal Akademisk
- Lassen, Liv M. (1995) *Prosjektet: «Men livet lever». En behovskartlegging av familier med arvelige og fremadskridende lidelse.* Institutt for Spesialpedagogikk, UiO
- Lundby, G. (1998) **Historier og terapi: om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier.** Oslo, Tano Aschehoug. Ny utgave 2008.
- Seikkula, J. (2007) **Nettverksdialoger.** Oslo, Universitetsforlaget.
- Nogva, V.A. (2007) **Kunnskap, taus kunnskap og terapi.** Hovedoppgave, UiO
- Strømfors, G. (2004) **Taus kunnskap – Faglig refleksjon over egen praksis.** Rusmiddeletaten, Oslo
- Ulvestad, A. (2002) **Mot en ny dannelse. Om møter, paradigmer om møter og vansker med å møtes.** Fokus på familien nr 3/2002.

”Snart-ferdig-familieterapeut-humor”

